



Albert Walendowski

**MIECZYŚLAW STANISŁAW POPLAWSKI (1893–1946) – FILOLOG
KLASYCZNY I ZASŁUŻONY CZŁONEK TOWARZYSTWA BIBLIOTEKI
PUBLICZNEJ IM. HIERONIMA ŁOPACIŃSKIEGO W LUBLINIE**

**Mieczysław Stanisław Popławski (1893–1946) – classicist and distinguished
member of the Society of the Hieronim Łopaciński Regional Public Library
in Lublin**

**Мечислав Станислав Поплавски (1893–1946) – классический филолог
и заслуженный член Общества публичной библиотеки им. Херонима
Лопацинского в Люблине**

Mieczysław Stanisław Popławski urodził się 20 XII 1893 r. w Odessie. Był synem Hipolita, ubożego ziemianina, zesłańca po powstaniu styczniowym i Apolonii ze Zbrożków. Dzieciństwo i wczesną młodość spędził na terenie Rosji. Szkołę średnią ukończył w 1912 r. w St. Petersburgu. W latach 1912–1918 studiował filologię klasyczną w rosyjskiej stolicy. Jego promotorami byli Tadeusz Zieliński i Michał Rostowcew¹. Należy podkreślić, że studia w Piotrogradzie Popławski kończył w bardzo trudnym okresie, bo po wybuchu rewolucji bolszewickiej w Rosji. W Archiwum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego zachował się dokument z 3 XII 1919 r., mówiący o tym, że Mieczysław Popławski w drodze do Polski, 14 VI 1919 r. został aresztowany przez bolszewików. Jako zakładnik był więziony w Mińsku, Bobrujsku i Smoleńsku. Z tego ostatniego miejsca zbiegł, po czym ze Sztabu 8. Dywizji Wojska Polskiego otrzymał przepustkę do Lublina, gdzie przybył 13 X 1919 r. W wymienionym dokumencie podkreślono także, że Popławski był znany przybyłym z Petersburga profesorom Uniwersytetu Lubelskiego: Konstantemu Chylińskiemu oraz Stefanowi Srebrnemu².

¹ J. Starnawski, *Sylwetki lubelskich humanistów XIX i pierwszej połowy XX wieku*, Lublin 2004, s. 83.

² Akta osobowe M. Popławskiego, Archiwum Uniwersyteckie KUL, sygn. A–44 (dalej: AUKUL); S. Srebrny urodził się 14 I 1890 r. w Warszawie. Jako uczeń tamtejszego gimnazjum, w 1905 r. wziął udział w strajku szkolnym, za co został wydalony, w związku z czym maturę musiał zdawać w 1907 r. w Charkowie. W latach 1907–1912 odbył w Petersburgu studia w zakresie filologii klasycznej u Tadeusza Zielińskiego oraz Michała Rostowcewa. Zdobył dyplom I stopnia. Magisterium uzyskał w 1916 r., a w roku akademickim 1916/1917 i 1917/1918 w stopniu docenta, prowadził wykłady na Uniwersytecie Petersburskim, a także na Polskich Kursach Uniwersyteckich. W 1918 r. Srebrny przybył do Lublina, aby na nowo utworzonym Uniwersytecie objąć katedrę filologii klasycznej. Na lubelskiej uczelni wykładał do 1923 r., zajmując się przede wszystkim liryką i dramatem greckim. W 1923 r. dojeżdżał również do Warszawy, aby wykładać w tamtejszej Wolnej

Dzięki znajomości z nimi Popławski został powołany na stanowisko lektora języków starożytnych UL³. W Archiwum istnieje zaświadczenie z 8 I 1920 r. wydane przez ówczesnego wicerektora tej uczelni K. Chylińskiego, mówiące o tym, że lektor języków greckiego i łacińskiego M. Popławski ukończył w 1918 r. Wydział Historyczno-Filologiczny Uniwersytetu Petersburskiego, gdzie złożył egzaminy państwowe⁴.

W obliczu zagrożenia Polski najazdem bolszewickim, Popławski w sierpniu 1920 r., w decydującym momencie wojny, wstąpił jako ochotnik do jazdy mjr. Jaworskiego i jesienią był starszym ułanem batalionu telefonicznego 19. Pułku Wołyńskiego. Po zakończeniu działań wojennych wojsko nie chciało zwolnić wykładowcy ze służby, w związku z czym 20 XI 1920 r. Uniwersytet Lubelski wystosował pismo do Dowództwa Okręgu Generalnego Lubelskiego⁵.

Po zakończeniu służby wojskowej Popławski powrócił na lubelską uczelnię. W latach 1924–1927 uczył łaciny i historii w Prywatnym Żeńskim Gimnazjum Wacławcy Arciszowej⁶.

We wrześniu 1923 r. nastąpił dla Popławskiego bardzo ważny zwrot w karierze naukowej, ponieważ powierzono mu w zastępstwie Katedrę Filologii Klasycznej. Podstawę tej decyzji stanowiły dwie wybitne prace: *Tryumf rzymski jako spełnienie devoti*, dotycząca roli i znaczenia wieńca składanego Jowiszowi Kapitołińskiemu oraz *Bellum Romanum. Sakralność wojny i prawa rzymskiego*, jako monograficzne studium poświęcone religijno-etnograficznym zagadnieniom związanym z wojną w starożytnym Rzymie⁷. Kolejnym bardzo ważnym momentem był odbyty w Poznaniu, w dniach 6–8 XII 1925 r., IV Zjazd Historyków, gdzie wygłosił referat pt. *Kapłani kastraci w starożytności*⁸. W tym samym czasie Mieczysław Popławski rozpoczął współpracę z ukazującym się od 1894 r. czasopismem filologicznym „Eos”, na łamach którego ogłosił następujące rozprawy w języku francuskim: *Remarques sur l'origine de la divination* (na temat wróżbiarstwa w starożytnym Rzymie), *La vie sexuelle dans les religions antiques*, *L'apothéose de Sulla et d'Auguste* oraz *Lucrece et les Romains*⁹.

Właściwa kariera naukowa Mieczysława Popławskiego na KUL nabrała tempa w drugiej połowie lat dwudziestych ubiegłego stulecia. Archiwum Uniwersyteckie dysponuje protokołem z odbytego 4 V 1928 r. II posiedzenia Komisji wybranej przez Radę Wydziału Nauk Humanistycznych, przygotowującej jego nominację na profesora nadzwyczajnego filologii klasycznej¹⁰. Niemal rok później, 29 IV 1929 r. zostało wysłane na adres Rektoratu KUL pismo Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, zatwierdzające uchwałę Senatu Uniwersytetu

Wszehnicy Polskiej. W roku akademickim 1923/1924 Srebrny rozpoczął pracę na katedrze hellenistyki Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Po II wojnie światowej wykładał jako profesor na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, gdzie zmarł 12 X 1962 r. Zob. J. Starnawski, *Srebrny Stefan*, w: *Słownik biograficzny miasta Lublina*, t. 3, Lublin 2009, s. 285.

³ J. Starnawski, dz. cyt., s. 83.

⁴ AUKUL.

⁵ Tamże.

⁶ J. Kuranc, *Wspomnienie o śp. Profesorze Mieczysławie Popławskim*, „Roczniki Humanistyczne” 1968, t. XVI, z. 3, s. 23.

⁷ J. Starnawski, dz. cyt., s. 83–84.

⁸ *Pamiętnik IV Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Poznaniu*, Lwów 1925, t. 1, s. 11.

⁹ J. Starnawski, dz. cyt., s. 84.

¹⁰ AUKUL.



Mieczysław Stanisław Popławski (1893–1946),
fot. ze zbiorów Archiwum Uniwersyteckiego
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

z 5 IX 1928 r., powziętą na wniosek Rady Wydziału Nauk Humanistycznych w sprawie mianowania Mieczysława Popławskiego profesorem nadzwyczajnym języka i literatury łacińskiej¹¹.

W latach dwudziestych ubiegłego wieku aktywność Mieczysława Popławskiego w Lublinie nie ograniczała się wyłącznie do Uniwersytetu. Dynamicznie współpracował on także z lubelskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk. 20 V 1924 r. powołano Komitet Setnej Rocznicy Zgonu Stanisława Staszica, na czele którego stanęli: Zygmunt Kukulski, Julian Krzyżanowski oraz Ludwik Kamykowski. Inicjatywę tę od początku jej funkcjonowania charakteryzowała duża aktywność, tym bardziej że chodziło o upamiętnienie człowieka mocno związanego z Lubelszczyzną. Komitet intensywnie przygotowywał uroczystości staszycowskie na rok 1926, między innymi planując cykl wykładów. Co ważne, do współdziałania starano się wciągnąć jak najszersze rzesze ludności Lublina i Lubelszczyzny, tak aby ci, o których interesy zabiegał Staszic, czynnie zamanifestowali wdzięczność wobec jego trudu¹². Tylko w latach 1924–1925 ogłoszono 18 wykładów, a niektóre z nich przyciągnęły sporą liczbę słuchaczy. W tym przedsięwzięciu czynnie uczestniczył również Popławski¹³.

W okresie międzywojennym warunkiem uzyskania tytułu profesora zwyczajnego było złożenie przewodu habilitacyjnego, czemu Popławski nie chciał się podporządkować. W tej sytuacji, na wniosek prof. Leona Ignacego Białkowskiego¹⁴ została rozesłana ankieta do wszystkich profesorów filologii klasycznej w Polsce,

¹¹ Tamże.

¹² J. Dobrzański, *Dzieje Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie*, w: *Hieronim Łopaciński i biblioteka jego imienia w Lublinie 1907–1957*, Lublin 1957, s. 353.

¹³ Tamże.

¹⁴ L. I. Białkowski urodził się 1 II 1885 r. w Pasynkach na Podolu, w rodzinie ziemiańskiej jako syn Bolesława i Zofii z domu Lewalt-Jeziarskiej. W latach 1895–1904 był uczniem gimnazjum klasycznego w Żytomierzu, w którym uzyskał świadectwo maturalne. W latach 1904–1905 Białkowski studiował prawo na Uniwersytecie w Kijowie, a w latach 1905–1909 historię na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Tam też doktoryzował się. W latach 1910–1911 uzupełniał wykształcenie w Paryżu, a habilitację zdobył w 1924 r. na Uniwersytecie w Poznaniu. W 1914 r. Leon Białkowski rozpoczął pracę w roli wykładowcy historii Rusi w Polskim Kolegium Uniwersyteckim w Kijowie. W okresie I wojny światowej walczył jako szeregowy w armii rosyjskiej. W latach 1917–1919, po wybuchu rewolucji bolszewickiej w Rosji, był nauczycielem języka polskiego w gimnazjum w Kamieńcu Podolskim. W 1919 r. przyjechał do Polski, gdzie przez dwa lata był kustoszem w Archiwum Państwowym w Poznaniu, a także organizatorem placówki kaliskiej. W latach 1924–1926 był zastępcą profesora na Wydziale Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Poznańskiego, gdzie prowadził wykłady z dziejów Europy Wschodniej. W 1926 r. Białkowski wyjechał do Lublina i związał się z KUL, gdzie pracował do końca życia: od 1926 r. jako profesor nadzwyczajny, od 1929 r. jako profesor zwyczajny, w latach 1926–1952 był kierownikiem Katedry Historii Średniowiecznej Polskiej, w latach 1927–1930 i 1933–1934 był prodziekanem, a w okresie 1930–1933 dziekanem Wydziału Nauk Humanistycznych KUL, w okresie 1933–1938 prorektorem. W latach 1926–1939 Białkowski był dyrektorem Archiwum Państwowego w Lublinie. Jako historyk i archiwista w 1923, 1929 i 1930 r. uczestniczył w pracach rewindykacyjnych polsko-radzieckiej komisji mieszanej w Moskwie, Leningradzie, Żytomierzu oraz Kijowie. Po zakończeniu II wojny światowej aktywnie współpracował z Komisją Nadzwyczajną Polsko-Radziecką do badania niemieckich zbrodni w obozie koncentracyjnym na Majdanku. W życiu politycznym nigdy czynnie nie uczestniczył, poświęcając się pracy naukowej. Zmarł 22 I 1952 r. w Lublinie. Zob. A. Stępnik, *Białkowski Leon Ignacy*, w: *Słownik biograficzny miasta Lublina*, t. 1. Lublin 1993, s. 27–28.

spośród których wszyscy odpowiedzieli na nią pozytywnie¹⁵. Dnia 16 V 1933 r. Rada Wydziału Nauk Humanistycznych wystosowała pismo do Rektora KUL z informacją, że na posiedzeniu 24 marca na wniosek komisji złożonej z profesorów: Stanisława Ptaszyckiego¹⁶, Konstantego Chylińskiego i Stanisława Szobera, padł postulat obrania Popławskiego profesorem zwyczajnym filologii klasycznej¹⁷. Lata najbardziej owocnej pracy Mieczysława Popławskiego na KUL wspomina jego dawny student Józef Kuranc:

„Ilekcroć teraz wracam do moich lat studenckich, widzę prof. Popławskiego stale obarczonego pracą, bo i pisał niestrudzenie i prowadził z nami zajęcia, nie licząc godzin lektoratów jęz. łacińskiego i greckiego dla innych sekcji. Wiadomości podawał nam w sposób bardzo prosty, bez namaszczenia, tak jakby chodziło tu o wypadki z naszego współczesnego, codziennego życia. Wydawało się nieraz, że tu i ówdzie aż się prosi o jakieś ożywienie, nawet o lekki patos, bo sytuacja tego wymagała; był zwolennikiem takiej prostoty w podawaniu wiadomości, jaką podkreślał w relacjach Cezara, który o zgonie swego przeciwnika Pompejusza napisał w krótkich słowach: *ibi ab Achilla et Septimo interficitur*. Wykłady Profesora dały mi dużo, zwłaszcza ten pt. *Cesarz August* (w wymiarze 3 godz. tyg.), który wyświetlił mi niejedną problem, pokazał epokę wielkich przemian, czy wykład pt. *Starożytności rzymskie* (1 godz. tyg.), który pokazał mi wiele momentów dawniej inaczej przeze mnie rozumianych, ale najwięcej zawdzięczam seminarium stylistycznemu, w którym uczestniczyłem przez kilka lat, chociaż nie miałem obowiązku”¹⁸.

W 1928 r. Popławski rozpoczął długą i bardzo owocną współpracę z miesięcznikiem „Droga”¹⁹, w którym pod koniec trzeciej dekady XX w. opublikował artykuł: *Sprawiedliwość Romy; Ideologia Romy (Wergiliński jubileusz)*²⁰. Współpraca rozwijała się również w następnej dekadzie i już w 1931 r. wyszła rozprawa poświęcona cesarzowi Oktawianowi Augustowi: *Cesarz, ludzie i księżniczka*²¹ oraz *Lukrecjusz i Rzymianie*²².

¹⁵ J. Starnawski, dz. cyt., s. 84.

¹⁶ S. Ptaszycki urodził się 12 IV 1853 r. w Kuzowie pod Moskwą. Był synem Leona i Zofii z Roszczewskich. Ukończył szkołę średnią w Wilnie, po czym studiował na Wydziale Historyczno-Filologicznym Uniwersytetu Petersburskiego. Na ziemi polskiej przyjechał w październiku 1918 r. i wkrótce włączył się w organizowanie Uniwersytetu Lubelskiego. Już 1 XII 1918 r. Ptaszycki, jako profesor zwyczajny, został dziekanem Wydziału Nauk Humanistycznych. W 1919 r. przez krótki czas był dyrektorem Biblioteki Uniwersyteckiej, której przekazał swój księgozbiór liczący kilka tysięcy tomów. W latach 1921–1922 był zastępcą rektora KUL, a w 1924 r. wybrano go sędzią uniwersyteckim. W październiku 1927 r. Senat Uniwersytetu mianował Ptaszyckiego sędzią honorowym. W Lublinie profesor prowadził wykłady z dziedziny nauk pomocniczych historii oraz dziejów stosunków polsko-litewskich. 1 XII 1918 r. objął funkcję dyrektora Archiwum Państwowego w Lublinie. 1 X 1926 r. wyjechał do Warszawy, gdzie objął funkcję dyrektora naczelnego Archiwów Państwowych. 1 VII 1931 r. przeszedł na emeryturę. Zmarł w Warszawie 20 XII 1933 r. Został pochowany na cmentarzu w Bielsku Podlaskim. Zob. M. Trojanowska, *Ptaszycki Stanisław*, w: *Słownik biograficzny miasta Lublina*, t. 3, s. 242–243.

¹⁷ AUKUL.

¹⁸ J. Kuranc, dz. cyt., s. 25–26.

¹⁹ J. Starnawski, dz. cyt., s. 84.

²⁰ M. Popławski, *Sprawiedliwość Romy; Ideologia Romy (Wergiliński jubileusz)*, „Droga” 1928, nr 12, s. 103–117.

²¹ J. Starnawski, dz. cyt., s. 85.

²² M. Popławski, *Lukrecjusz i Rzymianie*, „Droga” 1931, nr 1, s. 71–82.

Dnia 7 III 1928 r. została zorganizowana Komisja Filologiczna TPN w Lublinie, której aktywnym członkiem był Mieczysław Popławski. Podczas spotkań, wraz z innymi wybitnymi humanistami: Wiktorem Hahnem, Ludwikiem Kamykowskim, Julianem Krzyżanowskim, Władysławem Kuraszkiwiczem i Henrykiem Życzynskim, wygłaszał odczyty i współorganizował wykłady. Inicjatywy te obejmowały zagadnienia historyczno-literackie, językowe, dotyczące teorii literatury oraz filologii klasycznej²³.

W czasie pracy naukowej na KUL, Mieczysław Popławski reprezentował szeroki krąg zainteresowań związanych ze starożytną Grecją i Rzymem. To także starał się zaszczepić swoim studentom. Interesował się przede wszystkim rzymskimi zwyczajami związanymi z wojną. Porównywał także mitologie starożytnej Grecji i Rzymu. Bardzo interesowała go również starorzymska literatura. Z historycznych okresów największe zainteresowanie tego naukowca wzbudzały epoki Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta²⁴.

Mieczysław Popławski aktywnie uczestniczył również w akademiach ku czci papieża Piusa XI, organizowanych corocznie przez KUL. 11 II 1933 r. w ramach Akademii Papieskiej wygłosił wykład zatytułowany *Wieczna Roma*²⁵, który ukazał się drukiem w piśmie „Prąd”²⁶. W tym czasie dogłębniej zajmował się pamiętnikarstwem starożytnego Rzymu, zwłaszcza Juliusza Cezara²⁷. W 1935 r. została wydana obszerna monografia zatytułowana *Polityczna publicystyka w dobie Cezara i Augusta*²⁸. W 1936 r. Popławski wygłosił na KUL wykład o Horacym²⁹.

W okresie międzywojennym Mieczysław Popławski zajmował się nie tylko działalnością naukową na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Jego aktywność była znacznie szersza. Współpracował z Komisją Filologiczną Polskiej Akademii Umiejętności, a od 1927 r. był czynnym członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie. W latach 1935–1939 pełnił funkcję prezesa Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego³⁰. W sferze pasji Popławskiego, oprócz filologii klasycznej oraz dziejów starożytnej Grecji i Rzymu, leżało wędrowanie po górach, zwłaszcza Tatrach. W sierpniu 1933 r. otrzymał polsko-czechosłowacką legitymację Towarzystwa Tatrzańskiego, wydaną na podstawie zawartej 30 V 1925 r. przez Warszawę i Pragę konwencji turystycznej³¹. Przez cały ten czas Popławski był także członkiem Polskiego Towarzystwa Filologicznego³². Profesorem zwyczajnym został w 1937 r.³³ Dwukrotnie, w latach 1933–1934 i 1944–1945, był dziekanem Wydziału Nauk Humanistycznych KUL. Przez długi czas był także jedynym profesorem filologii klasycznej na lubelskiej uczelni; w latach 1930–1939 pracował z Jerzym Manteuffelem³⁴.

²³ J. Dobrzański, dz. cyt., s. 360.

²⁴ E. M. Ziółek, *Popławski Mieczysław Stanisław*, w: *Słownik biograficzny miasta Lublina*, t. 2, Lublin 1996, s. 200.

²⁵ J. Starnawski, dz. cyt., s. 85–86.

²⁶ M. Popławski, *Wieczna Roma*, „Prąd” 1933, t. XXIV, s. 97–117.

²⁷ Tenże, *Pamiętnikarstwo rzymskie przed Cezarem (Samochwalcza zawartość, początki jako służbowy obowiązek)*, „Prąd” 1933, t. XXIV, s. 241–260; *Literackie walory „Pamiętników” Cezara*, „Prąd” 1933, t. XXV, s. 18–62.

²⁸ Tenże, *Polityczna publicystyka w dobie Cezara i Augusta*, Lublin 1935.

²⁹ J. Starnawski, dz. cyt., s. 86.

³⁰ E. M. Ziółek, dz. cyt., s. 200.

³¹ AUKUL.

³² E. M. Ziółek, dz. cyt., s. 200.

³³ J. Starnawski, dz. cyt., s. 84, 88.

³⁴ E. M. Ziółek, dz. cyt., s. 200.

Działalność Mieczysława Popławskiego w Towarzystwie Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego była pełna zaangażowania i dlatego warto poświęcić jej nieco więcej uwagi. W latach 1922–1939, a więc przez większość okresu międzywojennego, Biblioteka przyciągała ludzi nauki. Była także najważniejszym miejscem spotkań bibliofilów w ówczesnym Lublinie. Właśnie w dawnym gmachu Trybunału Koronnego odbywały się liczne wykłady, odczyty i dyskusje, między innymi profesorów KUL: Stanisława Ptaszyckiego, Leona Białkowskiego, Aleksandra Kossowskiego, a także ks. Ludwika Zalewskiego i dr. Ludwika Kamykowskiego. Z jednej strony świadczyło to o bogactwie bibliotecznych zasobów, a z drugiej o nastroju elitaryzmu. Stąd też w latach trzydziestych XX w. (w tym podczas prezesury Popławskiego), podjęto decyzję o wzmoczeniu działań zmierzających do większego niż dotychczas upublicznienia działalności placówki, tak aby przyczyniała się ona do rozwoju czytelnictwa wśród szerokiej społeczności Lublina³⁵.

Trudności, jakie stały przed Biblioteką i Towarzystwem, miało rozwiązać powołanie w 1933 r. Lubelskiego Związku Pracy Kulturalnej, który w planach uwzględniał m.in. budowę nowego gmachu, mieszczącego siedziby Biblioteki i Muzeum³⁶. Prezes tej inicjatywy, prof. Feliks Araszkiwicz, zwrócił się do społeczeństwa Lublina o traktowanie spraw dotyczących Biblioteki za priorytetowe. Apel brzmiał następująco: „Trudem i pracą Hieronima Łopacińskiego, poświęceniem się jego następców dra A. Jaworowskiego i dra K. Kaczewskiego, serdeczną pomocą wielu ofiarodawców powstała w Lublinie imponująca instytucja kulturalna, która w czasie niewoli świadczyła między innymi o niespożytej energii ludzkiej społeczeństwa, a dziś jest najpiękniejszym dowodem jego kultury i ośrodkiem jego życia umysłowego. Z instytucji tej istotnie Lublin może być dumny, ale także instytucja tego rodzaju nie powinna być skazana tylko na los i łaskę szczęścia, musi ona stanąć na mocnych podstawach. Dlatego też winna ona zdobyć należne jej siedlisko”³⁷.

W okresie prezesury Popławskiego problem niedostatecznych warunków lokalowych nasilił się jeszcze bardziej. Dotychczasowa siedziba przy Rynku nie spełniała już swojej roli, a znalezienie bądź wybudowanie nowej stało się palącym problemem. Użytkowany od sierpnia 1922 r. lokal w dawnym Trybunale Koronnym przestał dostatecznie wypełniać swoje funkcje, szczególnie w obliczu narastającej liczby woluminów³⁸. Sprawa stała się tak ważna, że już 17 XI 1933 r. Komitet Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego wystosował pismo z postulatem poprawy warunków lokalowych. Zawierało ono obszerne uzasadnienie, dlaczego lokal przy ul. Rynek w Lublinie nie spełniał wymagań. Przede wszystkim w bardzo szybkim tempie rósł księgozbiór, który w 1933 r. liczył już 50 000 tomów w dziale naukowym oraz przeznaczonym dla osób pracujących na polu naukowym. W zasobach znajdowała się duża liczba rękopisów, inkunabułów oraz białych kruków. Spora część woluminów znajdowała się także w dziale czytelnianym, przeznaczonym dla szerokich warstw społeczeństwa. Korzystali z nich głównie studenci KUL oraz młodzież szkolna. Stale wzrastała również liczba czytelników. Z tych względów uruchomienie nowego gmachu bibliotecznego stało się koniecznością, a urzeczywistnienie tego celu wydawało się tym łatwiejsze, że Towarzystwo

³⁵ K. Gawarecka, *Dzieje Biblioteki im. H. Łopacińskiego w Lublinie*, w: *Hieronim Łopaciński i biblioteka jego imienia w Lublinie 1907–1957*, Lublin 1957, s. 150–151.

³⁶ Tamże, s. 151.

³⁷ Tamże, s. 151.

³⁸ Z. Bieleń, *Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego od powstania do II wojny światowej*, „Bibliotekarz Lubelski” R. 47, 2004, s. 18–19.

ściśle współpracowało z Towarzystwem Muzeum Lubelskiego, co miało umożliwić postawienie gmachu przy ul. Narutowicza w Lublinie. Pismo kończy się prośbą do adresata o pozytywne przychylenie się do inicjatywy³⁹.

Na efekty trzeba było czekać jednak kilka lat. Dopiero 14 III 1938 r. odbyła się konferencja w sprawie lokalizacji nowej siedziby. Obecni byli: prezydent Lublina Bolesław Liszkowski, kierownik Oddziału Oświaty i Kultury Urzędu Miasta Feliks Petruczynek, rektor KUL prof. Leon Ignacy Białkowski i z ramienia Towarzystwa Biblioteki prof. Mieczysław Popławski. Prezydent, otwierając konferencję, podziękował przedstawicielom Towarzystwa za życzliwe ustosunkowanie się do propozycji wyrażonej w piśmie urzędowym z 4 X 1937 r. przez Zarząd Miejski, która dotyczyła lokalizacji nowej siedziby Biblioteki przy ul. Narutowicza 4 w Lublinie. Popławski w swoim wystąpieniu zadeklarował w imieniu Towarzystwa gotowość przekazania księgozbioru Zarządowi Miejskiemu, ale jednocześnie wysunął zastrzeżenia natury prawnej oraz finansowej. Przede wszystkim domagał się większego zakresu autonomiczności placówki, jak również podkreślił konieczność uzgodnienia współpracy z projektowanym Instytutem Lubelskim, ze względu na lokal mający powstać z przekształconego LZPK. W kwestiach finansowych prof. Popławski zastrzegł, aby Zarząd Miejski w dostateczny sposób zabezpieczył byt oraz rozwój Biblioteki, na co był konieczny budżet w minimalnej wysokości 2000 zł miesięcznie⁴⁰.

Prezydent Bolesław Liszkowski oświadczył, że celem zagwarantowania autonomiczności placówki może zostać powołana Rada Biblioteczna, działająca na zasadzie specjalnego regulaminu. Najgorzej przedstawiały się kwestie finansowe, ponieważ Liszkowski zadeklarował, że Zarząd jest w stanie przeznaczyć na cele Biblioteki zaledwie sumę 15 000 zł rocznie, a mogłaby ona wzrastać w miarę poprawy sytuacji ekonomicznej Lublina. Prezydent jednocześnie zadeklarował możliwość udzielenia jednorazowej dotacji na urządzenie się w nowym lokalu. Najbliższy możliwy termin przeznaczenia bardziej hojnego budżetu był przewidziany dopiero na lata 1939–1940. Na zakończenie konferencji zebrani uznali jednogłośnie, że proponowane warunki są do przyjęcia i powinny stanowić podstawę do dalszych pertraktacji. Równocześnie obradujący postanowili powołać Komisję, której zadaniem miałyby być opracowanie zasady przejęcia Biblioteki im. Hieronima Łopacińskiego przez Zarząd Miejski. W jej składzie mieli znaleźć się przedstawiciele: Zarządu Lublina, Towarzystwa Biblioteki oraz LZPK⁴¹.

W efekcie pozytywnej i owocnej współpracy kierowanego przez Mieczysława Popławskiego Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego z Zarządem Miasta Lublina, a także w związku z inicjatywą wzniesienia przez LZPK Domu Pracy Kulturalnej, placówka osiągnęła w krótkim czasie perspektywę uzyskania lokum odpowiadającego jej ówczesnym potrzebom. Jeszcze w ostatnich miesiącach 1938 r. Popławski był świadkiem rozpoczęcia prac budowlanych na działce przy ul. Narutowicza 4. Trwały one stosunkowo niedługo i już w kwietniu oraz w maju 1939 r. zaczęto przenosić zbiory ze staromiejskiego Rynku. Zagospodarowywanie nowego gmachu rozpoczęło się w maju⁴². Biblioteka otrzymała pięciopiętrowy magazyn, a na parterze czytelnię i dwa przylegające do niej małe pokoje. Oprócz wydatków z kasy miejskiej znalazł się sponsor lubelski – Woje-

³⁹ Tamże.

⁴⁰ K. Gawarecka, dz. cyt., s. 153.

⁴¹ Z. Bieleń, dz. cyt., s. 21–22.

⁴² Tamże, s. 18.

wódzki Komitet Zimowej Pomocy Bezrobotnym, który przeznaczył 1000 zł dotacji na zorganizowanie przeprowadzki, a także dodatkowo zaoferował pomoc osób bezrobotnych⁴³. W tej sytuacji Zarząd Instytutu Lubelskiego wyznaczył dzień 4 VI 1939 r. jako datę uroczystego „otwarcia całego gmachu Pracy Kulturalnej”. Tego dnia z udziałem marszałka Edwarda Rydza-Śmigłego miało miejsce uroczyste oddanie siedziby do publicznego użytku. Marszałek przeciął symboliczną wstęgę, po czym zostały wręczone nagrody za pracę społeczno-kulturalną oraz artystyczną. Następnie zwiedził gmach. Mimo starań i podniosłego otwarcia, Biblioteka nie była w stanie podolać wiosennemu terminowi, w związku z czym dla czytelników miała być oddana dopiero 1 IX 1939 r.⁴⁴, chociaż pierwotnie planowano dokończenie przeprowadzki jeszcze w końcu czerwca⁴⁵.

Oprócz przenosin i zaaklimatyzowania się w nowej siedzibie, kolejną ważną sprawą było ustalenie materialnych podstaw funkcjonowania Biblioteki. Z tego względu Towarzystwo, z Mieczysławem Popławskim na czele, zamierzało przekazać placówkę Zarządowi Miasta Lublin. Do porozumienia początkowo nie doszło, ponieważ lubelskie władze postawiły warunek przekazania im całego majątku Towarzystwa. Dopiero w latach 1938–1939 na mocy porozumień sytuacja się ustabilizowała⁴⁶. Mimo to, zarówno dla Biblioteki jak i dla Towarzystwa był to czas trudnych wyzwań nie tylko ze względu na przeprowadzkę, ale także konieczność uzyskania doraźnej pomocy na kontynuowanie bieżącej działalności. Szczególnie trudny pod tym względem był rok 1938, a kierowane przez Popławskiego Towarzystwo musiało prosić władze i lubelskie społeczeństwo o pomoc⁴⁷. Należy podkreślić, że pomimo wielu pozytywnych aspektów, jakie towarzyszyły staraniom w latach 1935–1939, liczba członków Towarzystwa gwałtownie malała. O ile w 1934 r. liczyło ono powyżej 100 osób, to w 1939 r. tylko 79⁴⁸. Dodatkowo pojawiły się także pozamaterialne trudności związane z przeprowadzką. Trudno było przewieźć i rozlokować zbiory⁴⁹. W tym czasie Biblioteka im. Hieronima Łopacińskiego posiadała ich trzy rodzaje. Były to: nieskatalogowana Biblioteka Chełmska, zbiory po byłym gimnazjum znajdujące się w pakach na terenie Syndykatu Rolniczego oraz księgozbiór bieżący. Mieczysław Popławski zdecydował, aby pozycje z Biblioteki Chełmskiej najpierw przenieść i ustawić na najwyższym piętrze, a niżej ułokować księgozbiór bieżący. Zbiory z Syndykatu polecił czasowo przewieźć do siedziby w Rynku, aby tam je przejrzeć i dokonać oceny ich przydatności, ponieważ obawiano się, że są one bardzo zniszczone⁵⁰.

W styczniu 1939 r. ujawniono plany likwidacji Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, którego zadania miał przejąć przekształcony z LZPK Instytut Lubelski⁵¹. Już w marcu trzeba było podjąć ostateczną decyzję, w wyniku której placówka przestała funkcjonować jako jednostka

⁴³ Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie (dalej WBP), Dział Zbiorów Specjalnych (dalej DZZS), Korespondencja Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego (dalej Korespondencja TBP), t. 5, k. 962, 965, 966.

⁴⁴ Z. Bieleń, dz. cyt., s. 12, 19.

⁴⁵ WBP DZZS, Korespondencja TBP, t. 5, k. 977.

⁴⁶ K. Gawarecka, dz. cyt., s. 152.

⁴⁷ Tamże, s. 152–153.

⁴⁸ M. Gawarecka, *Towarzystwo Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie*, w: *W kręgu Hieronima Łopacińskiego*, Lublin 1977, s. 12.

⁴⁹ Z. Bieleń, dz. cyt., s. 18–19.

⁵⁰ K. Gawarecka, dz. cyt., s. 152–153.

⁵¹ M. Gawarecka, dz. cyt., s. 15.

prawna, ale uzyskała pewien zakres autonomiczności. Tradycja Biblioteki miała zostać utrzymana w jej dotychczasowej nazwie, a Instytut miał rocznie przeznaczać na jej funkcjonowanie sumę 180 000 zł. W przyszłości Biblioteka im. Hieronima Łopacińskiego miała promieniować swoim kulturalnym i intelektualnym działaniem na całą Lubelszczyznę. 19 III 1939 r. Walne Zgromadzenie Towarzystwa, na podstawie paragrafu 41 Statutu, uchwaliło jego likwidację poprzez połączenie jako samodzielnej jednostki prawnej, jak również przekazanie jego majątku ruchomego oraz nieruchomości, a także wszelkich zbiorów, na własność Instytutu Lubelskiego⁵². Do realizacji powyższych postanowień Walne Zgromadzenie wybrało Komisję Wykonawczą, w skład której, oprócz Mieczysława Popławskiego, weszli: prof. Leon Białkowski, Stefan Uziembło oraz Stanisław Oczkowski. Komisja została upoważniona w dowolnym dwuosobowym składzie do podjęcia wszelkich czynności związanych z planowaną likwidacją Towarzystwa, a ponadto do przepisywania wszelkich tytułów i własności, zeznawania aktów oraz załatwiania wszelkich formalności, zgodnie z powziętą uchwałą. Wydano również wnioski, aby członkowie Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego weszli w skład Instytutu na prawach członków zwyczajnych⁵³. Marcowe zebranie było ostatnim przed wybuchem II wojny światowej⁵⁴. Należy zwrócić uwagę na fakt, że stosowane początkowo wobec Towarzystwa określenie „likwidacja” wywoływało sprzeciw ze względu na negatywne skojarzenia, a szczególnie ostro protestował prof. Henryk Jakubanis⁵⁵.

W okresie prezesury Mieczysława Popławskiego, a zwłaszcza w latach 1935–1938, nastąpił wzrost liczby zbiorów bibliotecznych. Tabela 1. wyraźnie ilustruje rozkwit gromadzonych materiałów.

Tab. 1. Rozwój zbiorów Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie w latach 1935–1939 (książki)

Rok	Zakup	Dar	Łącznie	Ogółem książki
1935	140	251	391	47 115
1936	89	516	605	47 720
1937	62	596	658	48 378
1938	59	512	571	48 949
1939	43	212	255	49 204

Źródło: Z. Bieleń, dz. cyt., s. 29; A. Sitko, *Darczyńcy Biblioteki im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie 1907–1939*, Lublin 2005, s. 11.

Pełniąc funkcję prezesa Towarzystwa, Popławski nie rezygnował z intensywnej pracy naukowej. W 1936 r., kiedy na Uniwersytecie Warszawskim nastąpił wakat po prof. Tadeuszu Zielińskim, właśnie Popławskiego wskazano na jego następcę. Mimo to do objęcia przez niego tamtejszej katedry nie doszło, ponieważ ostatecznie otrzymał ją przybyły z Krakowa Kazimierz Kumaniecki, mający wówczas wielki dorobek naukowy w postaci prac pisanych w języku łacińskim, których brak zarzucano Popławskiemu⁵⁶. Zarzucał mu to m.in. filolog klasyczny Seweryn

⁵² Tamże.

⁵³ K. Gawarecka, dz. cyt., s. 153.

⁵⁴ Tamże, s. 154.

⁵⁵ Tamże, s. 153.

⁵⁶ J. Starnawski, dz. cyt., s. 88.

Hammer, wychowawca Kumanieckiego: „był człowiekiem wykształconym, czytającym w literaturze powszechnej, dążącym nawet do własnej syntezy, bardzo pracowitym. Pod względem metody naukowej prace jego, zwłaszcza z literatury, częściowo wykazują braki”⁵⁷. Właśnie brak prac pisanych w języku łacińskim był najpoważniejszym zarzutem. Ponadto wątpliwości budziły także prace magisterskie pisane u Popławskiego, które często były wyzbyte jego wskazówek jako promotora, dlatego też wyglądały raczej jak obszerne referaty. Podopieczni wprawdzie mieli znaczną samodzielność, ale nie zawsze wpływało to na poziom powstałych prac. Brak było również podziału na starszych i młodszych studentów, wśród których wszyscy uczestniczyli we wspólnych seminariach oraz w zajęciach ze stylistyki. Mieczysław Popławski wymagał od studentów dobrej znajomości języka łacińskiego, ale z kolei niewielkie znaczenie przykładał do greki. Zarzuca się także zarówno jemu, jak i Uniwersytetowi niedostateczną opiekę nad wybitnymi wychowankami: Józefem Kurancem⁵⁸ i Marianem Nagnajewiczem⁵⁹.

⁵⁷ S. Hammer, *Historia filologii klasycznej w Polsce*, Kraków 1948, s. 47.

⁵⁸ J. Starnawski, dz. cyt., s. 88.

⁵⁹ M. Nagnajewicz urodził się 29 XI 1911 r. w Matczyniu koło Bełżyc. Był synem średniozamożnego rolnika Jana Nagnajewicza i Karoliny z domu Sarzyńskiej. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Ignacowie, a następnie w Wojciechowie. W 1924 r. Nagnajewicz wstąpił do drugiej klasy Prywatnego Męskiego Gimnazjum „Szkoła Lubelska”, w którym w 1931 r. uzyskał maturę. Następnie rozpoczął studia na KUL, na Wydziale Nauk Humanistycznych, w grupie filologii klasycznej. Studia, między innymi pod kierunkiem Mieczysława Popławskiego, ukończył w 1936 r. Po ukończeniu KUL Marian Nagnajewicz odbył roczną bezpłatną praktykę nauczycielską w Prywatnym Żeńskim Gimnazjum i Liceum im. Władysława Kunickiego, po czym otrzymał posadę niewykwalifikowanego nauczyciela języka łacińskiego w Prywatnym Męskim Gimnazjum i Liceum im. Stefana Batorego w Lublinie. W 1937 r. ożenił się z koleżanką ze studiów filologicznych Marią Szwarzczyk. W tym samym roku w grupie filologów klasycznych odbył trzytygodniową wycieczkę naukową do Włoch, zwiedzając Rzym, Tivoli, Pompeje, Paestum, Tarkwinię, Florencję oraz Wenecję. Jego pracę nauczycielską przerwał wybuch II wojny światowej i okupacja niemiecka. 30 VIII 1939 r., pomimo wcześniejszego przeniesienia do rezerwy, został zmobilizowany do wojska i przydzielony do kompanii gospodarczej. 8 września pod Iłżą dostał się do niewoli niemieckiej i do 5 I 1940 r. jako jeńiec wojenny przebywał w obozach w Ostrowcu Świętokrzyskim, Kielcach i Częstochowie. Po zwolnieniu z obozu wrócił do Lublina, gdzie uczestniczył w organizowaniu tajnego nauczania. Oficjalnie pracował w Cukrowni i Rafinerii „Lublin”. Kilka razy był aresztowany przez Gestapo. Po wyzwoleniu Lublina, 1 IX 1944 r. wznowił nauczanie w Gimnazjum i Liceum Batorego, a także zatrudnił się w Prywatnym Koedukacyjnym Liceum dla Dorosłych dr I. Krzeczowskiej. W pierwszej placówce pracował do 1948 r., kiedy nastąpiła jej likwidacja, a w drugiej do 1951 r., jednak musiał zrezygnować z powodu likwidacji nauczania języka łacińskiego. 1 IX 1951 r. przeniósł się do Państwowego Liceum Ogólnokształcącego im. Mariana Buczka, w którym został szybko urlopowany z braku etatowych godzin łaciny. Formalnie pracował tam do sierpnia 1954 r. Jednocześnie z pracą w szkołach średnich Nagnajewicz nawiązał kontakt z KUL. Od października 1944 r. do września 1947 r. był tam lektorem łaciny i greki oraz asystentem m.in. prof. Mieczysława Popławskiego. Od października 1947 r. do 31 I 1951 r. był starszym asystentem przy Katedrze Językoznawstwa Ogólnego, a następnie przy Katedrze Filologii Klasycznej. W styczniu 1951 r. uzyskał doktorat, a w listopadzie 1957 r. nominację rektorską na stanowisko zastępcy profesora. W maju 1976 r. został doktorem habilitowanym na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu, a w kwietniu 1977 r. docentem. W październiku 1977 r. jako docent objął *pleno iure* Katedrę Językoznawstwa Ogólnego na KUL. W 1982 r. przeszedł na emeryturę. Zmarł 17 VI 1987 r. Zob. M. Kaczmarkowski, *Śp. docent Marian Nagnajewicz. Curriculum*

Bardzo trudnym wyzwaniem dla Mieczysława Popławskiego był czas II wojny światowej i okupacji niemieckiej. Pracował wówczas w Polskim Czerwonym Krzyżu, a jako jedyny z profesorów Wydziału Nauk Humanistycznych KUL brał udział w tajnym nauczaniu⁶⁰. Janina Niemirska-Pliszczyńska tak wspomina jego postawę w tych trudnych dniach:

„M. Popławski, żyjąc w stanie nieugiętego oporu wobec General Gouvernement, cofnął się tym silniej w głąb własnego ducha. Czas wojenny, jak sądzę, należy uznać za najbogatszy okres jego twórczości nie tyle ściśle naukowej, ile kulturalnej. Drugą cechą tego okresu twórczości jest kierunek jego pracy: filozoficzno-literacki. Być może, że charakter przeżyć wojennych, obcowanie z innymi ludźmi, skierowały umysł jego na drogę dociekań ogólnych. Być może, że zainteresowania humanistyczne, długo karmione przed wojną, choć tłumione przez pracę czysto filologiczną, dojrzały do ostatecznych sformułowań dopiero w tym okresie przymusowej bezczynności zawodowej”⁶¹. W tym okresie Popławski zajmował się nie tylko filologią, ale także filozofią nowożytną, przede wszystkim reprezentowaną przez Isaaca Newtona. Badał listy tego wielkiego angielskiego filozofa i fizyka, a szczególnie interesowały go zagadnienia dotyczące optyki⁶².

W okresie okupacji niemieckiej Towarzystwo Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego nie mogło funkcjonować. Był to czas zawieszenia, ponieważ Instytut Lubelski nie zdążył przejąć jego zadań⁶³.

Od 1 VIII 1944 r. w Lublinie funkcjonował samowzwańczy, powołany z inicjatywy promoskiewskich komunistów, Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego. W tym czasie grupa profesorów, wśród których znajdował się Mieczysław Popławski, postanowiła wznowić działalność KUL. Dlatego wspólnie z profesorem teologii dogmatycznej Antonim Słomkowskim udał się do siedziby Komitetu, przekazując petycję w sprawie zwrotu gmachu uczelnianego. W obecności przewodniczącego Krajowej Rady Narodowej Bolesława Bieruta wdał się w polemikę z kierownikiem Resortu Oświaty dr. Stanisławem Skrzyszewskim, sprzeciwiającym się istnieniu na terenie „nowej Polski” prywatnej uczelni. Ostatecznie PKWN wyraził zgodę na realizację postulatu profesorów, zdając sobie sprawę ze swojej jeszcze słabej pozycji oraz stosunkowo niewielkiej popularności w społeczeństwie Lublina i Lubelszczyzny. Pozycja Kościoła była na tyle mocna, że samowzwańcze władze nie chciały przedwcześnie popadać w konflikt z tą instytucją⁶⁴.

Po zajęciu Lublina w 1944 r. i zainstalowaniu się PKWN, działalność postanowiła wznowić także Biblioteka. Członkowie Towarzystwa, w tym Mieczysław Popławski, poinformowali „lubelskie” władze, że placówka wznowia działalność i zwraca się o pomoc do dawnej kierowniczki Kazimiery Gawareckiej z jednoczesną prośbą o ponowne objęcie kierownictwa. Bibliotecznym komisarzem z ramienia PKWN została nauczycielka Justyna Rudniańska⁶⁵.

et laudatio vitae laboriosae (29 XI 1911–17 VI 1987), „Roczniki Humanistyczne” 1988, t. XXXVI, z. 3, s. 5–9).

⁶⁰ J. Starnawski, dz. cyt., s. 86.

⁶¹ J. Niemirska-Pliszczyńska, *Twórczość naukowa i artystyczna śp. Mieczysława Popławskiego w czasie ostatniej wojny* (ur. 20 XII 1893, um. 29 XII 1946), „Roczniki Humanistyczne” 1968, t. XVI, z. 3, s. 27–28.

⁶² Tamże, s. 28.

⁶³ M. Gawarecka, dz. cyt., s. 15.

⁶⁴ J. Starnawski, dz. cyt., s. 86–87.

⁶⁵ M. Gawarecka, dz. cyt., s. 15.

W pierwszych latach powojennych Mieczysław Popławski był nadal pracownikiem wznowionej lubelskiej uczelni. Karta indywidualna pracownika naukowego z 13 XI 1945 r. zawiera następujące dane: datę nominacji na zastępcę profesora – 1923 r., datę habilitacji – 1928 r., datę nominacji na profesora nadzwyczajnego – 1928 r. oraz na profesora zwyczajnego – 1938 r. W dokumencie podkreślono też, że Profesor kończył studia w Leningradzie⁶⁶. Popławski w 1945 r. wznowił również działalność na stanowisku prezesa Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, kontynuując to, co przerwała II wojna światowa i okupacja niemiecka. W roku akademickim 1944/1945 był także dziekanem Wydziału Nauk Humanistycznych KUL⁶⁷.

W okresie powojennym Mieczysław Popławski otrzymał propozycję pracy na Uniwersytecie Warszawskim. Tamtejszy dziekan Wydziału Humanistycznego, światowej sławy egiptolog, prof. Kazimierz Michałowski, 11 X 1946 r. wystosował specjalne pismo oznajmiające, że z powodu opóźniającego się powrotu profesora historii starożytnej, Rada Wydziału zwróciła się do Popławskiego z prośbą o objęcie w roku akademickim 1946/1947 stanowiska zastępcy profesora w Katedrze Historii Starożytnej. W piśmie podkreślono, że istnieje możliwość skupienia godzin pracy na UW tak, aby profesor mógł pogodzić nowe zadania z zajęciami na KUL. Aby pokryć koszty przejazdów, Rada Wydziału wystąpiła do Ministerstwa Oświaty o udzielenie Mieczysławowi Popławskiemu specjalnego zasiłku na powyższy cel⁶⁸. Niestety Popławski był już wówczas ciężko chory i 28 X 1946 r. wystosował do prof. Michałowskiego list z odmową przyjęcia obowiązków ze względu na stan zdrowia.

Mieczysław Stanisław Popławski zmarł 29 XII 1946 r. w Otwocku, gdzie przebywał na leczeniu⁶⁹. Była to wielka strata dla całej polskiej humanistyki. W uczelnianym Archiwum znajduje się kopia pisma z 31 XII 1946 r., wystosowanego przez Rektora KUL do prof. Henryka Raabego – Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, zawiadamiającego o śmierci⁷⁰. 1 I 1947 r. Raabe wysłał na ręce Rektora KUL pismo z wyrazami ubolewania i współczucia⁷¹. Nabożeństwo żałobne odbyło się 3 I 1947 r. w Kościele Akademickim KUL, a pogrzeb na Cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie. Podczas nabożeństwa zmarłego pożegnał dziekan Wydziału Nauk Humanistycznych, ks. Józef Pastuszka⁷².

Bardzo interesująca jest sprawa testamentu Mieczysława Popławskiego, który zapisał całą swoją bibliotekę na rzecz KUL, ale jednocześnie polecił spalić rękopisy. Wychodził prawdopodobnie z założenia, że wszystko, co napisał w czasie II wojny światowej, wymaga uzupełnienia o najnowszą literaturę przedmiotu i tym samym nie przedstawia większej wartości. Ten element testamentu również został wykonany, pomimo oporu części środowisk naukowych i tylko nieliczne prace rękopiśmienne są w posiadaniu uczelnianej Biblioteki⁷³. Dopiero w 1951 r. zaczęto dogłębniej rozpatrywać tekst testamentu, a 28 VI została rozesłana ankieta, której

⁶⁶ AUKUL.

⁶⁷ M. Cisowska, *Bibliografia podmiotowa i przedmiotowa Mieczysława Stanisława Popławskiego*, „Roczniki Humanistyczne” 1988, t. XXXVI, z. 3, s. 37.

⁶⁸ AUKUL.

⁶⁹ J. Starnawski, dz. cyt., s. 89.

⁷⁰ AUKUL, sygn. L848/46/R.

⁷¹ AUKUL.

⁷² J. Starnawski, dz. cyt., s. 89.

⁷³ J. Starnawski, dz. cyt., s. 87.

respondenci stwierdzili, że co najmniej kilka rękopisów zmarłego było całkowicie wykończonych i gotowych do druku⁷⁴.

Wiele lat po śmierci Mieczysława Popławskiego, w 1970 r. na KUL dotarło pismo kierownika Działu Historii Zoologii Polskiej Akademii Nauk z prośbą o informację, czy w Archiwum Uniwersyteckim znajdują się jego akta osobowe. W piśmie chodziło o zapytanie, czy Popławski zostawił rodzinę, a wiedza ta była związana z opracowywaniem biografii jego siostry – Henryki Popławskiej-Sukaczej, mieszkającej w Związku Radzieckim, na temat której PAN uzyskał informację z Moskwy od jej córki⁷⁵.

Summary

This article is devoted to Mieczysław Stanisław Popławski, an outstanding lecturer in Classical studies at the Catholic University of Lublin and chairman of the Society of the Hieronim Łopaciński Regional Public Library in Lublin. The content outlines the scholar's youth, which he spent in Russia, and the beginnings of work at university in Lublin. It presents the wide range of Popławski's interests, his academic work, and his connections with the academic world of the time, which allowed him to be promoted to Associate Professor in 1928 and to full Professor in 1937.

A significant part of the article is also devoted to his activities in the Public Library Society and his great achievements while he performed the function of its chairman. Popławski was without a doubt one of the most important figures who significantly influenced the development of the activities of the Hieronim Łopaciński Regional Public Library.

The most valuable sources of knowledge used in the course of writing the article were undoubtedly the University Archives of the Catholic University of Lublin, and also the numerous academic publications on the life and writings of Mieczysław Popławski.

Резюме

Статья посвящается Мечиславу Станиславу Поплавскому, известному преподавателю классической филологии в Католическом университете в Люблине а также председателю Общества публичной библиотеки им. Херонима Лопацинского в Люблине.

В статье описывается юность ученого, которую провел в России, а также начало его работы в люблинском университете. Автор подчеркивает широкие интересы Поплавского, говорит об его научных трудах и связях с научной средой, которые позволили ему в 1928 году получить звание профессора.

Основная часть статьи посвящается деятельности Поплавского в Обществе публичной библиотеки им. Херонима Лопацинского в Люблине а также его великолепным достижениям как председателя. Поплавский несомненно является одним из важнейших людей, которые повлияли на развитие деятельности Публичной библиотеки им. Х. Лопацинского.

Ценнейшим источником знаний для автора статьи был несомненно Архив Католического университета, а также многие научные публикации о жизни и работе Мечислава Поплавского.

⁷⁴ AUKUL.

⁷⁵ AUKUL.